

PEDAQOJİ QIYMƏTLƏNDİRMƏDƏN İSTİFADƏNİN İSTİQAMƏTLƏRİ

Azərbaycan Respublikasında təhsil sahəsində aparılan islahatların əhəmiyyəti təhsil alanların əldə etdiyi bilik, dəyər, münasibətlərin inkişaf etdirilməsinə xidmət edir. Qazanılan nailiyyətlər ölkəmizin və dünya ölkələrinin həmrəylik, birlik, dözümlülük siyasətini hər zaman özündə əks etdirən ideyalara əsaslanır.

Orta ümumtəhsil məktəblərində idarəetmə mexanizminin düzgün qurulması, səmərəliliyi, pedaqoji kadrların peşə ustalığının yüksəldilməsi, yaradıcılıq bacarıqlarının artırılması pedaqoji sahənin inkişafının əsas istiqamətlərindən biridir. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinin öyrənilərək dərslərin səmərəliliyinin artırılmasına tətbiq olunması, zəngin mexanizmlərdən və təcrübədən istifadə şagird potensialının formalaşmasında günün prioritar məsələlərindən biridir.

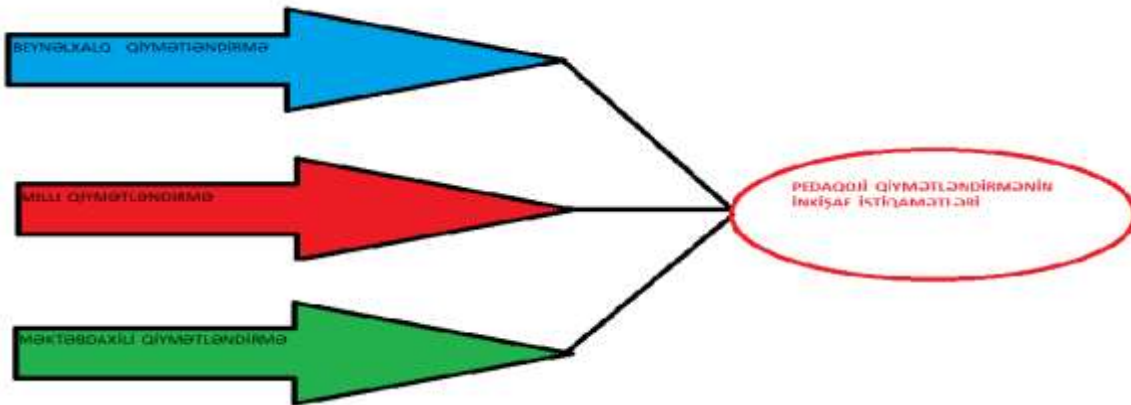
XXI əsr innovasiyalar, informasiya kommunikasiya texnologiyalarının sürətlə inkişaf etdiyi bir əsrdir. Türk dünyasının tarixi şəxsiyyəti ümummilli liderimiz H.Əliyev təhsil sahəsində çalışanlara müraciət edərək demişdir: "Məktəblərimizdə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin, azadlığının mənası, məzmununu çox geniş tədris olunmalıdır. Xalqımızı, millətimizi, gənclərimiz tariximizə, mədəniyyətimizə, ənənələrimizə, uyğun tərbiyə etmək təhsilin əsas istiqaməti, məktəblərimizin, müəllimlərimizin borcudur".

Bu gün əminliklə söyləmək olarki ölkədə bütün sahələrdə aparılan müdrik siyasətə əsaslanan inkişaf, Azərbaycan təhsil sahəsində də öz önəmli bəhrəsini verməkdədir. Təhsil sahəsində inkişafın yüksəlməsində pedaqoji prosesin izlənməsi, qiymətləndirilməsi, zamanında nöqsanların aradan qaldırılması, məqsədyönlü səmərəli addımların atılması əsas istiqamətlərdəndir. Pedaqoji qiymətləndirmənin səmərəli şəkildə, obyektiv aparılması aşağıdakı sadalanan amillərlə sıx əlaqəlidir:

- "Azərbaycan Respublikasının təhsil qanunu" pedaqoji qiymətləndirmənin inkişafında əsas istiqamət kimi;
- Pedaqoji fəaliyyətin məntiqə əsaslanaraq nəticələrinin dəqiqləşdirilməsi;
- Pedaqoji kadrların özünü inkişaf fəaliyyətinin, təhsilçilərin diaqnostik qiymətləndirməsinin yoxlanması;
- Aşkarlanmış nöqsanların aradan qaldırılması istiqamətində planlı işin təşkili
- Məqsədyönlü və səmərəli işin nəticəsinin şəffaf formada təhlili;

Dövlət səviyyəsində təhsil sistemində təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi P və bu sahədə işin düzgün təşkili, nail olunması əsas məsələlərdən biridir. Maddi tədris bazası yüksək olan məktəbin, düzgün idarəetmə texnologiyaları müəyyənləşdirilmiş rəhbərliyin, Təhsil Qanununa, Azərbaycan Respublikası təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasına istinadən işləyən pedaqoji kollektivin işinin istiqamətləri hər zaman yüksək nəticələr verir.

Orta ümumtəhsil məktəblərində təhsilçilərin qazandığı nailiyyətlərin müəyyən olunmasının üç istiqaməti var.

Pedaqoji qiymətləndirmədən istifadənin istiqamətlərindən biri də təlim tədris prosesinin mərkəzində duran təhsilçilərin qiymətləndirilməsi məsələsidir.

Təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və qiymətləndirilməsi məqsədi ilə Beynəlxalq qiymətləndirmədən istifadə olunur. Monitorinqlər, müqayisə tədqiqatları vasitəsilə bu qiymətləndirmə aparılır. Beynəlxalq qiymətləndirmə Respublikada təhsilin səviyyəsini müəyyən etmək, problemləri üzə çıxarmaq, nəticələri dünya təhsil sistemi ilə müqayisə etmək, onların həlli yollarını araşdırmaq və nəticə çıxarmaq imkanı verir.

Şagirdlərin oxu bacarıqlarını qiymətləndirən beynəlxalq tədqiqat proqramı olan PIRLS ibtidai təhsil səviyyəsinin sonunda 2001-ci ildən başlayaraq hər beş ildən bir yerinə yetirilir. Azərbaycan bu proqrama ilk dəfə 2011-ci ildə qoşulub və bu, ölkəmizin ikinci iştirakıdır. 170 ümumtəhsil məktəbi, 6000-dən çox şagird, 340 müəllim və 6000-dən çox valideynlə bu beynəlxalq tədqiqatda yer alan Azərbaycan özünəməxsus mövqeyi ilə təsadüfi seçim əsasında yer

⁹³ Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutu
heyderovasevda@mail.ru

tutub. PIRLS-2016 tədqiqatında iştirak edən 4-cü sinif şagirdlərinin nəticələrinə gəlincə, nəticələr ürəkaçandır. Sevin-dirici haldır ki, azərbaycanlı şagirdlərin 2016-cı ildə oxu bacarıqları 2011-ci ilin müvafiq göstəricisi ilə müqayisədə 10 bal artaraq 462 baldan 472 bala qalxıb. "PIRLS 2011" tədqiqatının nəticələri ilə müqayisədə son 5 ildə "mükəmməl" və "yüksək" səviyyəyə uyğun nəticə göstərmiş ibtidai sinif şagirdlərinin sayı 2 dəfə artıb. "Aşağı" səviyyəyə uyğun nəticə göstərmiş şagirdlərin faizi isə 10 faiz azalaraq 37-dən 27-yə enib.

Azərbaycan təhsil sisteminin uğurunu təsdiq edən növbəti fakt dünyanın ən böyük şagird elmi müsabiqəsi hesab olunan Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində qeydə alındı. "Kiçik Nobel mükafatı" müsabiqəsi də adlandırılan bu beynəlxalq tədbirdə iştirak edən azərbaycanlı şagirdlər öz elmi nailiyyəti ilə fərqləndilər. 2018-ci ilin mayında ABŞ-da təşkil olunan Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisində "Sabahın alimləri" müsabiqəsinin qalibləri olan şagirdlərimiz tərəfindən hazırlanan 2 ixtiraçılıq işi 1000 və 5000 ABŞ dolları məbləğlərində xüsusi mükafatlara layiq görüldü.

Hər il 75 ölkədən 1800-dən çox məktəblinin iştirak etdiyi dünyanın ən böyük şagird ixtiraçılıq sərgisində qalib işlərin 30 faizi patent alır. Ölkəmizi təmsil edən şagirdlərin bu qaliblər sırasında önəmli yer tutması Azərbaycan təhsil sisteminin inkişafını əks etdirən bariz nümunədir.

Milli qiymətləndirmə təhsilalanların ölkə daxili inkişaf dinamikasını aşkarlamaq üçün bir istiqamətdir. Təhsilin keyfiyyətini müəyyən etmək üçün bu mexanizm indikator rolunu həyata keçirir. Bu qiymətləndirmə 4-cü və 9-cu sinif şagirdləri arasında keçirilir. Müəyyən olunan nəticələr, aşkarlanan nöqsanların ardan qaldırılmasına təlimdə və təhsildə təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə xidmət edir.

Məktəbdaxili qiymətləndirmə orta ümumtəhsil məktəblərində tədris ili ərzində təhsil alanların inkişaf dinamikasını izləmək, təhsilin keyfiyyətini cəmiyyətin inkişafına uyğun formalaşdırmaq məqsədilə keçirilir.

Qiymətləndirmə təlim prosesinin gedişi və nəticələri haqqında məlumat əldə etməyə, inkişaf dinamikasını izləməyə imkan verir. Qiymətləndirmə şagird şəxsiyyətini formalaşdırır, öz müvəffəqiyyətini və yoldaşlarının nailiyyətlərini müzakirə etmə, tənqidi yanaşma kimi fikirləri müəyyənləşdirməyi təbiiyə edir. Psixoloji cəhətdə şagird nailiyyətinin qiymətləndirilməsinin bir çox aspektləri var. Şagird təkəkkürünü fəallaşdırır, məntiqi düşüncə qabiliyyətini inkişaf etdirən, hafizəni təkmilləşdirən, qiymətləndirmə prosesi onlarda praktik məsələlərin həllində kompetentlik yaradır.

Təhsilalanların qiymətləndirilməsinin mərkəzində onların nailiyyət səviyyəsi durur. Daha ətraflı təhlilə aparmaq üçün nailiyyətlərin düzgün qiymətləndirilməsi, qiymətləndirilənlərin əhatə imkanlarının inkişaf etdirilməsinə zəmin yaradır. Monitoron və qiymətləndirmə sistemindən səmərəli istifadə yeni qiymətləndirmə sistemini əsas mexanizimlərdən biridir. Yeni təlim texnologiyalarının şox şaxəliliyi təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsində sanki bir indikator rolunu oynayır. Yeni biliklərə yiyələnmə, intellektual vərdişlərin və bacarıqların inkişaf etdirilməsi, daim inkişafda olan ölkənin və demokratik cəmiyyətin şəxsiyyətinin yetişdirilməsi günün tələblərinə cavab verən zəruri amillərə çevrilir.

Bu gün təhsil sisteminin ən prorektor məsələlərindən biri məhz cəmiyyətə öz töhvələrini verməyi bacaran şəxsiyyətlərin yetişdirilməsidir.

Azərbaycan dövləti müstəqillik əldə etdiyi zamandan indiyə qədər təhsil sistemində bir çox qanunlar və qərarlar qəbul edilmiş, dövlətlər və hökumətlər arası müqavillələr və sazişlər imzalanmışdır. Məhz bu qanunlar və qərarlar əsasında Azərbaycan təhsil sistemi milli mənəvi dəyərləri qoruyaraq, global dünyanın təhsil sistemində cavab verən şəxsiyyətlərin yetişdirilməsinə xidmət etmiş, edir və edəcək.

Təhsil sistemində beynəlxalq elmi-texniki əməkdaşlığın yaradılması, XXI əsrdə İKT-nin nüfuzlu inkişafı zamanın aktual məsələlərindən birinə çevrilmişdir.

Əminliklə demək olar ki, elmi tərəqqi beynəlxalq aləmdə əhəmiyyətli və ən aparıcı amillərdən birinə çevrilmişdir. İnkişaf etmiş ölkələrsirasında Azərbaycanlı elm xadimlərinin, alimlərin, istedadlı tələbə və şagirdlərin tutduğu yerlər ölkəmiz üçün çox önəmlidir.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin səmərəli fəaliyyətinin nəticəsi olaraq təhsil sahəsində əsas istiqamətlər pedaqoji kadrların yetişdirilməsi, şagirdlərin beynəlxalq səviyyədə bilik və bacarıqlara məqsədyönlü şəkildə yiyələnməsidir. Bu gündə ölkədə təhsil sahəsində birgə əməkdaşlığın nəticəsi olaraq bir çox uğurlara imza atılmışdır.

Ölkəmizdə təhsil sahəsində aparılan pedaqoji fəaliyyətin səmərəli və keyfiyyətli olmasında Azərbaycan Respublikasının bir sıra beynəlxalq konvensiyalara qoşulub, beynəlxalq təşkilatlarla məqsədyönlü əməkdaşlıq etməsinin əhəmiyyəti çoxdur. Bu da öz növbəsində Azərbaycan təhsil sistemində qarşılıqlı əməkdaşlıqda öz müsbət töhvəsini verir. Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi və təhsil müəssisələri Avropa Təhsil Fondu, Avropa İttifaqı, Avropa Şurası, YUNESKO, İSESKO, YUNİSEF və YUNEVOK kimi beynəlxalq təşkilatlarla birgə əməkdaşlıq edir.

Təhsil sahəsində global dünyanın təhsil sistemində cavab verən nailiyyətlər əldə etmək, koqnitiv xarakterli şəxsiyyətlərin yetişdirilməsinə nail olmaq üçün məqsədyönlü işlər dörülür.

Sürətlə inkişaf edən cəmiyyətdə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin ortaümumi təhsil məktəblərində demokratik prinsiplərə, hümanist fikirlərə əsaslanan konsepsiyaya uyğun dərslər keçirilir.

Yeni təhsil konsepsiyası əsasında keçirilən dərslərin çox böyük əhəmiyyətli xüsusiyyətləri var. Artıq müasir, fəal dərslər keçməyin müxtəlif texnologiyaları, mərhələləri, funksiyaları, forma və üsulları var. Bu da öz növbəsində müəllimlərdən daim öz üzərində işləyərək yeni təlim texnologiyalarını mütəmadi olaraq öyrənməyi və

tətbiq etməyi tələb edir.

Müasir dövüdə müəllimlərin səmərəli İKT bacarıqlarına yiyələnməsi tədris prosesində nail olunan yüksək keyfiyyətin başlanğıcıdır. Bu gün əminliklə demək olar ki insan qazandığı informasiyanın 90% göz yadaşı vasitəsilə əldə edir. Müəllimlərin İKT-nin köməyi ilə yaratdığı mövzuya uyğun dərslərin şagirdlərə təqdimatı keçilən mövzunun 90% -nin sinifdə mənimsənilməsi deməkdir.

Ortaümum təhsil məktəblərinin hesabatlılığı, pedaqoji kadrların fəaliyyətinin yüksəldilməsinə, şagird nailiyyətinin düzgün dəyərləndirilməsi pedaqoji qiymətləndirmənin inkişaf istiqamətləridir. Təhsil sahəsində qazanılan uğurlar təhsilin keyfiyyətini səmərəliliyi ilə sıx bağlıdır.

Tədqiqatçı alimlərimizdən N.M.Kazımovun, H.M.Əhmədovun, Ə.Ə.Ağayevin, Z.İ.Qaralovun, F.A.Rüstəmovun, R.İ.Əliyevin, F.B.Sadiqovun, Ə.Əlizadənin, H.Əlizadənin, F.İbrahimovun, R.Hüseynzadənin, A.N.Abbasovun, dosentlərdən M.İsmixanovun, A.İ.Eminovun, V.Bəşirovun, T.Dadaşovanın, E.Mollayevanın, Ə.Bədəlovanın müasir pedaqogikaya gətirdiyi elmi yeniliklər pedaqoji fəaliyyətin məqsədyönlü, səmərəli inkişafında öz bəhrəsini verir.

Təhsil sisteminə öz dəyərli töhvələrini vermiş professor Əbdül Əlizadə müasir dövüdə pedaqoji inkişafın istiqamətlərini özünün inkişafetdirici meyarları ilə qiymətləndirirdi. Professor Əbdül Əlizadə təhsil və tərbiyə sahəsin inkişafını tənzimləyən müəllimi, öz nitqində "alim- pedaqoq", "alim-psixoloq", "alim-metodist" adlandırır.

Bu gün əminliklə demək olarki ölkəmizdə dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri təhsil sisteminin inkişaf etdirilməsidir.

Dünya təhsil sistemi bir neçə seqmenti özündə birləşdirir. Bu təhsil xidmətlərinə təhsil alanların məktəb təhsili, dil kursları, ali təhsil, sənəd təhsili, və sair aiddir. Sadalanan təhsil siqmentləri arasında qarşılıqlı əlaqələr mövcuddur. Bu əlaqələrin kökü azərbaycan təhsil sistemində aparılan məqsədyönlü pedaqoji qiymətləndirmənin inkişaf istiqamətləri durur.

Təhsilin strateji əhəmiyyət daşıması dünyada və Azərbaycan Respublikasında cəmiyyətin inkişafı ilə bağlıdır. "Milli iqtisadiyyat üzrə Strateji Yol Xəritəsində" göstərilirdiyi kimi insan kapitalı inkişaf etmiş ölkələrdə milli sərvətin əsas hissəsini təşkil edir. Azərbaycan Respublikasında da ölkənin hər tərəfli inkişafını təmin etmək üçün insan kapitalının inkişafı ilə bağlı müəyyən qərarlar verilmişdir. "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası", "Azərbaycan 2020: dələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasında ölkənin inkişafının əsas amillərindən biri olan insan kapitalının bilik, bacarıq, vərdişlərlə zəndinləşərək innovasiyalar əsasında bazar iqtisadiyyatında ön sıralarda duran şəxsiyyətin yetişdirilməsinə əsaslanır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Hüseyn Ə. Azərbaycan məktəb və pedaqoji fikir tarixi. Bakı-2014
2. Mərdanov M, R. Ağamalyev, A. Mehrafov, T. Qardaşov. Təhsil sistemində monitoring və qiymətləndirmə. Bakı-2003
3. Mehrafov, A., Abbasov, Ə., Zeynalov, Z., Həsənov, R. Pedaqoji texnologiyalar. Bakı-2006
4. Mehrafov, A., Cavadov, İ. Ümumtəhsil məktəblərində monitoring və qiymətləndirmə. Bakı-2007
5. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. // Azərbaycan məktəbi, 2013 №5
6. Azərbaycan Respublikasının ümumi təhsil sistemində Qiymətləndirmə Konsepsiyası. // Kutikulum, 2009, №4

Açar sözlər: *Pedaqoji qiymətləndirmə, təlim prosesinin təşkil olunması, təhsilin inkişaf istiqamətləri.*

Key words: *Pedagogical evaluation, the influence of organized learning process, trends in the development of education.*

Ключевые слова: *Педагогическая оценка, организация процесса обучения, направления развития образования.*

Pedaqoji qiymətləndirmədən istifadənin istiqamətləri

Xülasə

Məqalədə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin səmərəli fəaliyyətinin nəticəsi olaraq təhsil sahəsində əsas istiqamətlər pedaqoji kadrların yetişdirilməsi, şagirdlərin beynəlxalq səviyyədə bilik və bacarıqlara məqsədyönlü şəkildə yiyələnməsidir.

Directions of pedagogical assessment.

RESUME

As a result of the fruitful activities of the Ministry of the Republic of Azerbaijan, the article describes the main directions in the education field, the training of pedagogical staff, and students targeted achievements of students in knowledge and skills at the international level.

Направления использования педагогической оценки.

РЕЗЮМЕ

Обзор в статье, как итог рациональной деятельности Министерства Образования Азербайджанской Республики, основные направления в области образования, воспитание педагогических кадров, целенаправленного усвоения учениками на международном уровне знаний и навыков.

Rəyçi: dos.S.Abbasova